

**SREDNJOVJEKOVNE FRESKE - DIONICA ISTRA DRAGUĆ I KUĆA FRESAKA POLAZIŠTE NOVE TURISTIČKE**

# Zidno slikarstvo na kućnoj ruti po središnjoj Istri

**Iako već likovni doživljaj oslikane crkve, kao što je to u Balama, Bermu, Draguću, Pazinu, Vižinadi, Božjem polju i drugdje, osigurava interes i nerijetko hipnotizira gledatelja, znanje o tomu što se gleda omogućuje dugoročno pamćenje. Ako se neki svetac s ranom na boku u tumačenju identificira kao sv. Rok koji je umro od kuge, krvareći baš na tom mjestu, razumijevanje prikaza povezat će posjetitelja s crkvom koju je posjetio, kaže Sunčica Mustać**

PIŠE **Mirjan RIMANIĆ**

U dragućskoj Kući fresaka nedavno je predstavljena kulturna ruta "Srednjovjekovne freske - dionica Istra" koja će otkriti nov, nedovoljno afirmiran dio istarske baštine. Turistička ruta koja povezuje mjesta sa zidnim slikama u Istri, povezala je sve građevine, institucije, udruge i pojedince koji se bave istraživanjem, valorizacijom, konzervacijom i prezentacijom zidnih slika tako da se ta baština približi laicima koji osjećaju i cijene baštinu, pojašnjava Sunčica Mustać, voditeljica Kuće fresaka. Turist, kako kaže, nije samo stranac, nego i domaći čovjek koji ima potrebu za novim doživljajima, saznanjima, nešto izvan redovnog školskog programa. Ovo posljednje testirano je u suradnji s profesorom povijesti Igorom Šaponjom iz Pule koji je sa srednjoškolicima osmislio projekt izrade ukrasnih i odjevnih predmeta na temu grafita s fresaka te na radionicama izrade fresaka koje vodi prof. Hari Vidović iz Roča za učenike osnovnih i srednjih škola.

## Uživati i razumjeti

- Osim praktičnog rada, ljudi imaju potrebu gledajući zidnu sliku razumjeti kako je nastala i što predstavlja, protumačiti prizore. Iako već likovni doživljaj oslikane crkve ili njenog dominantnog svetišta, kao što je to u Balama, Bermu, Draguću, Pazinu, Vižinadi, Božjem polju i još nekolicini crkava, osigurava interes i nerijetko hipnotizira gledatelja, znanje o tomu što se gleda omogućuje dugoročno pamćenje i dugotrajno zanimanje posjetitelja. Pa ako se neki muški svetac s ranom na

boku u tumačenju identificira kao sv. Rok koji je umro od kuge, krvareći baš na tom mjestu iz upaljenih limfnih čvorova, razumijevanje o tome kako je nastao njegov prikaz s rečenom ranom osigurat će svačiju pažnju i povezati osobu s crkvom koju je posjetio, kaže Mustać.

Za cijeli taj proces, napominje, preduvjeti su ispunjavani zadnjih 20-ak godina kada je u Istri, pod stručnim praćenjem Konzervatorskog odjela u Puli, obnovljeno ili preventivno restaurirano 47 zidnih slika koje se u pravilu nalaze u crkvama. Na njima su, osim konzervatora koji ih istražuju i pripremaju dokumentaciju, radili i mnogi restauratori iz Hrvatske i

## Kulturna baština je svud oko nas

- Kulturna baština je tkivo naših života i društava. Okružuje nas u gradovima u kojima boravimo, doživljavamo je neposredno u krajovcima, u susretima s arhitektonskim ostvarenjima, skulpturama, arheološkim kopnjenim i podvodnim nalazištima. Ne čine je samo književnost, umjetnost i umjetnički predmeti, već i tradicijska znanja i umijeća, zanati koje učimo, priče koje pričamo, hrana koju jedemo, glazba koju slušamo i filmovi koje gledamo. Kulturna baština okuplja zajednice i gradi zajedničko razumijevanje mjesta u kojima živimo. Razvojem tehnologija, digitalni svijet također mijenja način na koji pristupamo baštini, kaže pročelnica Prodan-Mraković.



Italije, samostalno ili u sklopu državnih ustanova. Najstarija poznata restauracija u Istri izvedena je 1720. na freskama u crkvi na Božjem polju kraj Vižinade. Posebno su bili aktivni konzervatori i restauratori na početkom 20. stoljeća pod vodstvom Antona Gnirsa iz Središnjeg povjerenstva za zaštitu spomenika za okruge Pulu, Pazin i Rovinj. Sav taj trud i znanje pokoljenja povjesničara umjetnosti i konzervatora-restauratora treba prezentirati i svima omogućiti da vide svoju baštinu, a strancima da je upoznaju. Baština koja nije vidljiva osuđena je na propadanje, ističe Mustać, a vidljivost se osigurava pristupačnošću originalnih djela u



Sunčica Mustać



Nada Prodan Mraković



Emil Daus

crkvama i reprodukcija u prezentacijama na internetu, tumačenjem smisla i konteksta nastanka fresaka kroz stručna vođenja, publikacije i radionice.

- U Draguću je već osmišljeno stalno otvaranje crkava sv. Roka i sv.

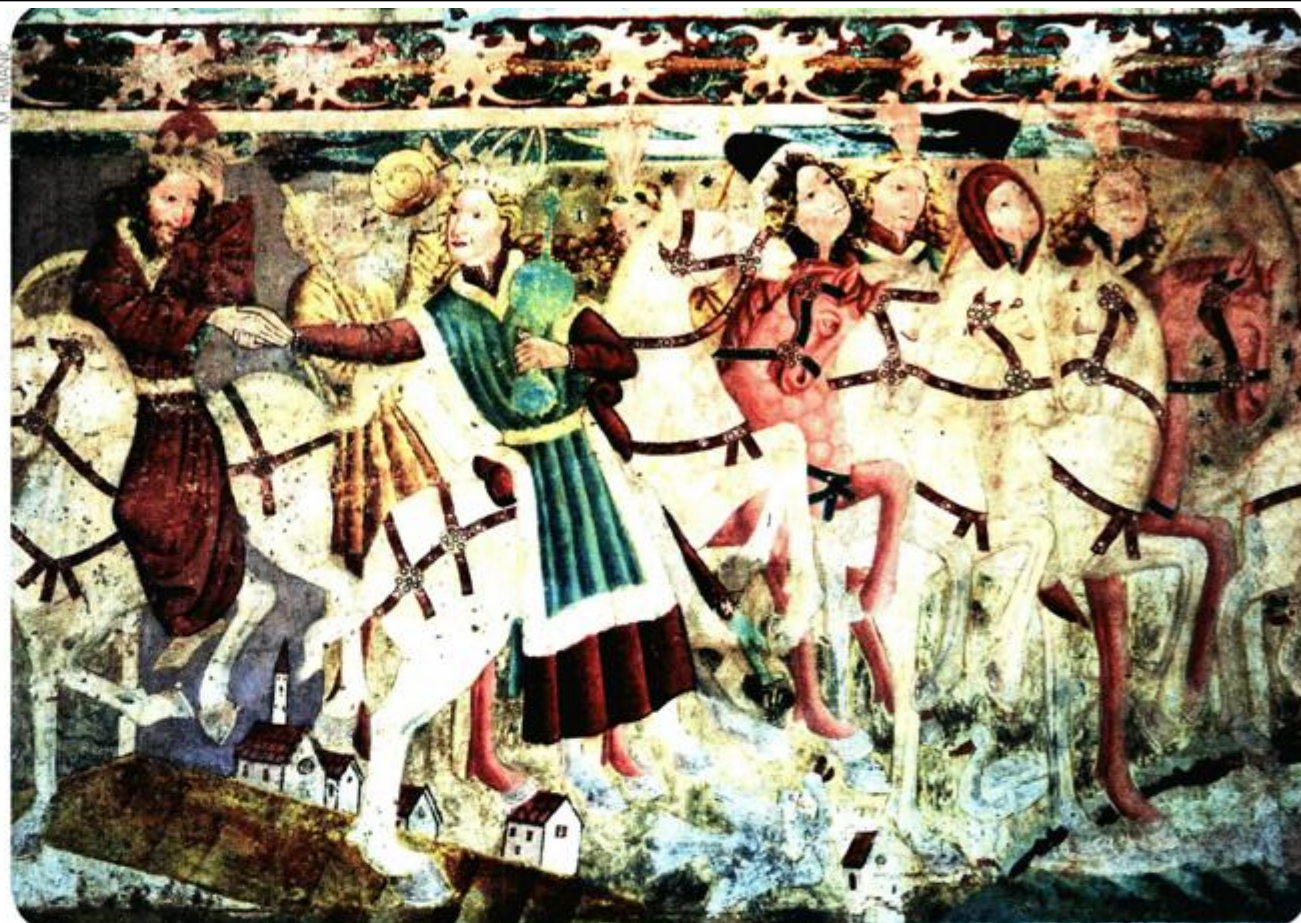
Elizeja. U Humu je već godinama organizirano preuzimanje ključeva, u Buzetu je Grad već odlučio organizirati prezentaciju novorestauriranih zidnih slika u sv. Jurju, u Pazinu će prezentacija obavljenih radova biti u

listopadu, u Roču i Bermu pristup je stalno organiziran, u Balama je crkva sv. Duha stalno otvorena i tako redom, kaže Mustać, napominjući da će sve crkve na ruti povezati znakom istarskih fresaka, a svaka će biti predstav-

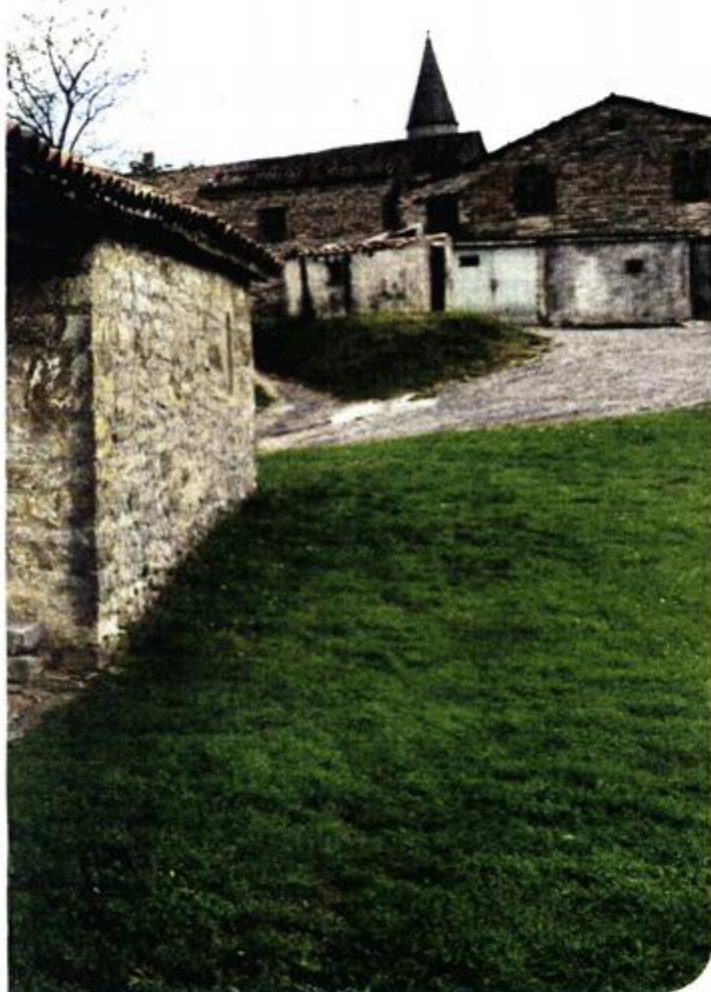


ATRAKCIJE NA POLUOTOKU

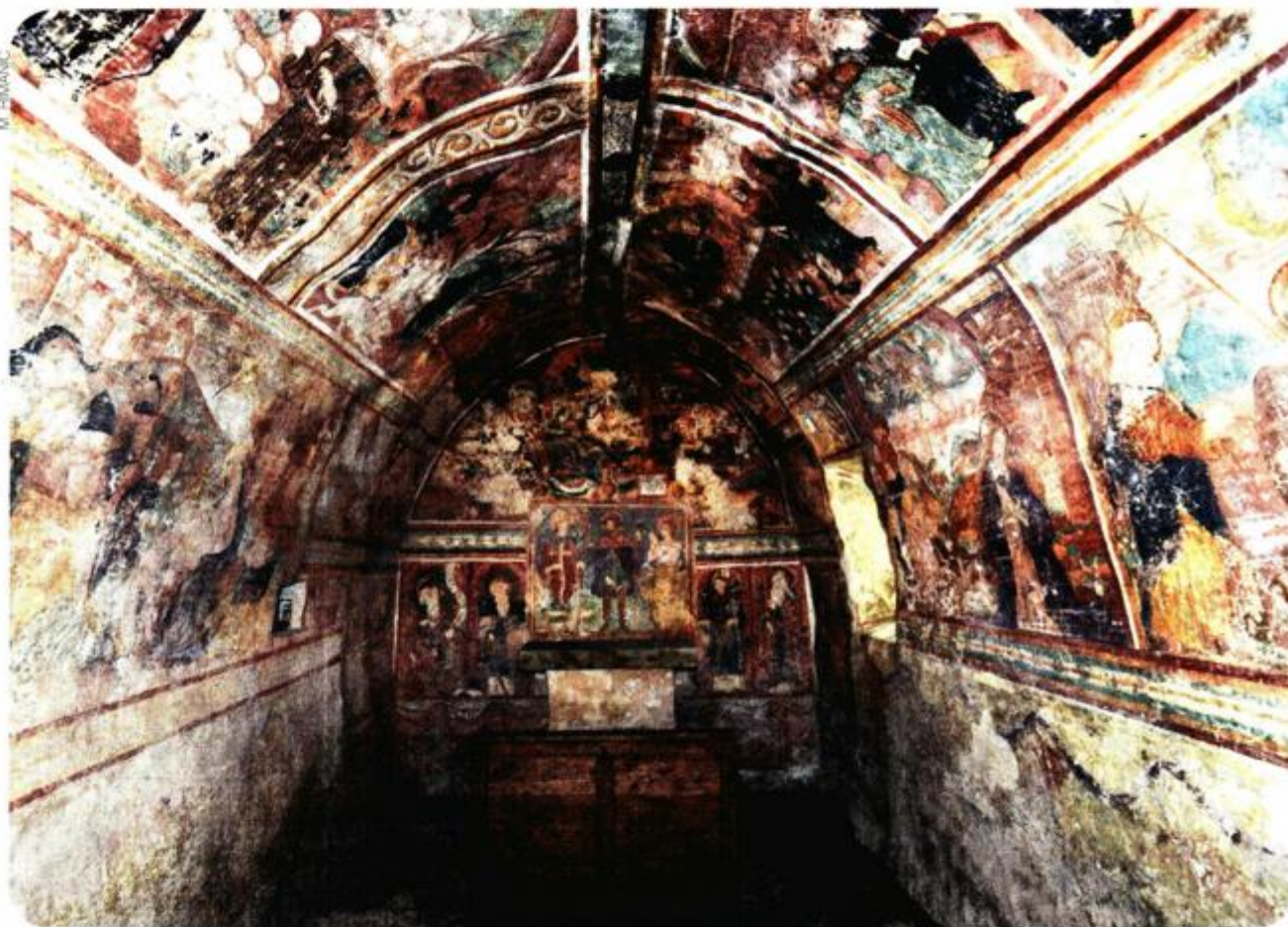
# Iturnoj stri



Beramske freske



Crkva sv. Roka u Draguču...



... sva je oslikana freskama

ljena fotodokumentacijom online u sklopu projekta "Patrimonio Culturale Istriano" te će svaku skupinu fresaka pratiti knjižica pogodna za vođenje, sa zanimljivostima, kao što je to početkom ove godine učinjeno za crkve općine Cerovlje.

### Otvorene crkve

Osim ulaska u crkve kroz posjetiteljske ture, pristup freskama može se organizirati i kao sekundaran događaj, primjerice na koncertima, što se na godinu planira u nekoliko crkava. Svaka će lokalna zajednica, koja se želi uključiti projektu, biti obuhvaćena rutom, a uključit će se i interpretatori i čuvari fresaka, primjerice atelje Harija Vidovića u Roču uz

### Perspektiva za mlade obitelji

Ministarstvo turizma poduprlo je uređenje Kuće fresaka, a Općina Cerovlje nada se potpori i za nabavu multimedijalne opreme, što upravo prijavljuju na natječaj. Prije devet godina Draguč je izdvojen kao centar razvoja turizma u općini. Bogatom poviješću, zanimljivim položajem i arhitekturom te prekrasnim okolišem Draguč to zavređuje, a pridonose i aktivnosti Kuće fresaka. "Moram priznati da u počecima nisam bio dovoljno svjestan koliko jedan takav projekt može multiplicirati pozitivnih efekata u tako malo vremena. Ne samo za općinu Cerovlje, nego za mnogo šire područje i u mnogim poljima djelovanja. Bez podrške Istarske županije to vjerojatno nikad ne bismo uspjeli", kaže Daus, nadajući se da će projekt pomoći da se mlade obitelji zadrže u ruralnom području, da na ruti istarskih fresaka pronađu aktivnost kojom će se baviti.

koji se planira otvoriti redovita radionica za pokazne vježbe o tehnici "buon fresco", ali i svi muzeji u Istri te Konzervatorski odjel u Puli. Draguč će biti središte kulturne rute pa će se u Kuću fresaka uvesti poseb-

ni info-sadržaji za potrebe Posjetiteljskog centra koji u najvećoj mjeri financira županijski Odjel za turizam.

U Master planu 2015.-2025. među prioritetima u razvoju turistič-

ke infrastrukture u Istri upravo je stvaranje sustava interpretacijskih centara za posjetitelje, kao i korištenje kulturnih resursa u podizanju turističke atraktivnosti, daljnje diversifikacije doživljaja i privlačenja većeg broja posjetitelja motiviranih kulturom.

- Istra želi svoju kulturnu baštinu prenijeti na svoje goste, posjetitelje Istre, te stoga činimo napore da osmislimo, stvorimo takve turističke kulturne proizvode koji bi bili pristupačni našim gostima. Ne preteški i presloženi, već jednostavni i lako shvatljivi koncepti. Jedan od takvih sadržaja je Istarska ruta fresaka sa svojim polazištem, Kućom fresaka u Draguču, kaže Nada Prodan Mraković, pročelnica županijskog

Odjela za turizam, odakle je i krenula inicijativa za potpisivanje sporazuma između odjela za turizam i kulturu Istarske županije, Općine Cerovlje, Povijesnog i pomorskog muzeja te TZ-a središnje Istre o razvoju ovog kulturno-turističkog proizvoda, neovisnog o ljetnim mjesecima i istarskom priobalju.

### Draguč središte

A fresaka ima na čitavom poluotoku i mogu biti inspiracija za druge proizvode, poput biciklističkog puta, pješačenja po putevima fresaka, uređenja interijera privatnih iznajmljivača na temu fresaka i slično, ističe Prodan-Mraković.

- Kuća fresaka od iznimnog je značaja i za

europsku kulturnu baštinu. Prvenstveno zbog njene važnosti u koordiniranju i organizaciji aktivnosti koje pridonose očuvanju srednjovjekovnog zidnog slikarstva, ali i edukaciji i promociji, čime se širi znanje o freskama te podiže svijest o potrebi očuvanja, kaže Emil Daus, načelnik općine Cerovlje, kojoj je Kuća fresaka važna i zbog redovnih okupljanja stručnjaka u Draguču koji skrbe o istarskoj kulturnoj baštini. Daus vjeruje da je i to pomoglo da se crkva sv. Roka u Draguču uvrsti u višegodišnji program restauracije Hrvatskog restauratorskog zavoda, što bi samo skromnim općinskim novcem bilo jako teško realizirati.